

Butlletí

del

Ateneu Barcelonès

VOLUM II

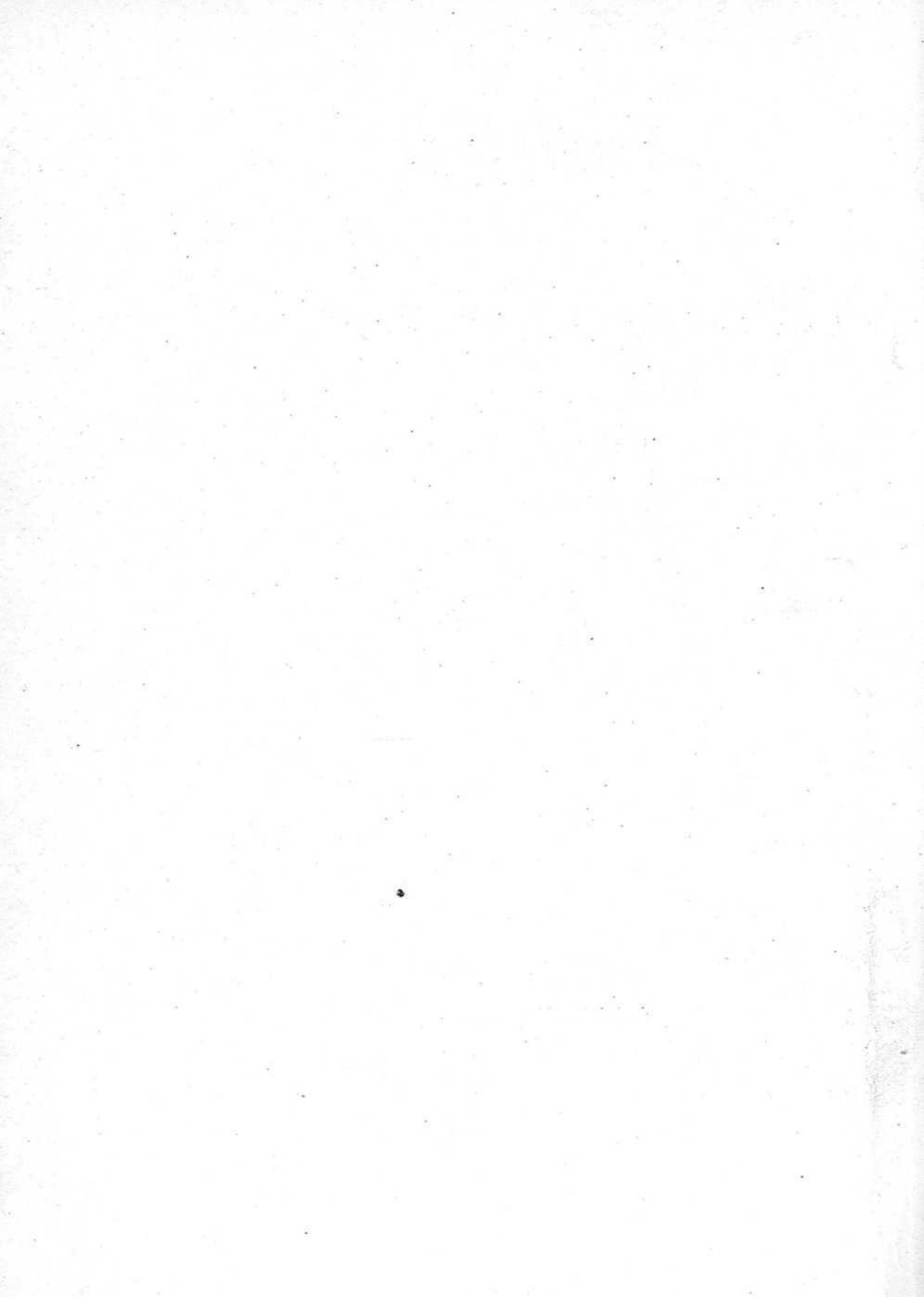
1918-1920



BARCELONA

Administració : Canuda, 6

1920



TAULA

	Pàgs.
<i>Antoni Aulestia</i> , per D. P. Casades y Gramatxes	1
<i>Etimologies Ibèriques</i> (acabament), per D. Francesch Carreras y Candi	6
<i>Biblioteca: Entrada de llibres durant el trimestre Janer-Març de 1918.</i>	15
<i>Crònica</i>	21
<i>Etimologies Romanes</i> , per D. Francesch Carreras y Candi	25
<i>Biblioteca: Entrada de llibres durant el trimestre Abril-Juny de 1918</i>	35
<i>Crònica</i>	42
<i>Etimologies Romanes</i> (acabament), per D. Francesch Carreras y Candi	45
<i>Index toponímic de les Etimologies Ibèriques y Romanes</i> , per D. Francesch Carreras y Candi	51
<i>Biblioteca: Entrada de llibres durant el trimestre Juliol-Setembre de 1918.</i>	65
<i>Crònica</i>	72
<i>L'Antoni Aulestia y Pijoan</i> , per D. E. Moliné y Brasés	73
<i>Una llei suntuària local del primogènit d'Aragó l'infant Joan</i> , per D. Joseph M. ^a Roca	80
<i>Biblioteca. Entrada de llibres durant el trimestre Octubre-Desembre de 1918.</i>	83
<i>Crònica</i>	90
<i>Lo Rosselló perdut per Catalunya y per Espanya</i> , per D. Francesch Carreras y Candi.	93
<i>Biblioteca: Entrada de llibres durant el trimestre Janer-Març de 1919.</i>	104
<i>Crònica</i>	110
<i>Lo Rosselló perdut per Catalunya y per Espanya</i> (continuació), per D. Francesch Carreras y Candi	113
<i>Biblioteca: Entrada de llibres durant el trimestre Abril-Juny de 1919</i>	127
<i>Crònica</i>	135
<i>Lo Rosselló perdut per Catalunya y per Espanya</i> (continuació), per D. Francesch Carreras y Candi	137
<i>Biblioteca: Entrada de llibres durant el trimestre Juliol-Setembre de 1919.</i>	154
<i>Crònica</i>	159

	Pàgs.
<i>Memoria de Secretaria: Exercicis de 1918 a 1919 y de 1919 a 1920</i> , per D. P. Calsades y Gramatxes	161
<i>L'hora que passa</i> . Discurs presidencial de D. Francesch Matheu	167
<i>De la matriculació a la Universitat d'Oxford</i> , per D. Joseph M. ^a Batista y Roca.	177
<i>Biblioteca: Entrada de llibres de 1 Octubre 1919 a 31 Març 1920</i>	180
<i>Crònica</i>	196
<i>Lo Rosselló perdut per Catalunya y per Espanya</i> (acabament), per D. Francesch Carreras y Candi	205
<i>Biblioteca: Entrada de llibres durant el trimestre Abril-Juny de 1920</i>	215
<i>Crònica</i>	224
<i>Dues notes per a un nou comentari al «Don Quixote»</i> , per D. J. Givanel Mas . . .	225
<i>Biblioteca: Entrada de llibres durant el trimestre Juliol-Setembre de 1920</i>	234
<i>Crònica</i>	247
<i>Sarda, Sardans, Sardanya, Sardanyola, paraules ibèriques</i> , per D. Francesch Carreras y Candi	249
<i>Biblioteca: Entrada de llibres durant el trimestre Octubre-Desembre de 1920</i> . . .	252
<i>Crònica</i>	267
<i>Index de noms propis</i>	269

Butlletí del Ateneu Barcelonès

ANY IV

BARCELONA, JANER-MARÇ DE 1918

NÚM. 13

ANTONI AULESTIA*

ONVIDAT a pendre part en aquest acte, en que s'honra la memoria d'un dels més constants mantenedors dels prestigis de nostra corporació, hauria refusat aquest honor, si'ls vincles fermíssims d'un afecte que la mort no ha pas desfet m'ho haguessin consentit.

La fretura de temps, la manca de qualitats, y la sobra de feynes precises són causa de què deixi defraudades vostres esperances, si es que alguna'n concebireu al vèurem ocupant aquest lloch distingidíssim.

Se m'ha dit que us parlés de n'Aulestia *com a excursionista*. Certament, nostre anyorat company ho fou d'excursionista, y no per *sport*, com se'n diu ara, sinó per *sentiment*, per *amor*; com tots els qui donaren al moviment catalanista, fa més de trenta anys, aquest simpàtic y nou aspecte. Y en aquest amor, com en superior síntesi, se'n hi comprenen d'altres d'amors, això es, l'amor a la patria, l'amor a la naturalesa y l'amor al art; y aquestes eren les tres afirmacions més robustes, més intenses, encarnades en l'ànima exquisida del nostre amich. Son cor amantíssim no pogué experimentar la tebia dolçor de la vida de familia; com no li fou tampoch possible, pels etzars de la existencia, arraulirse dolçament en el quiet recés de la llar. Ell, qui possehia una ànima de noy, ab totes les ingenuïtats del infant, degué anyorar sempre l'ausencia de l'estimació més íntima, divent experimentar l'agra solitut, la fredor corsecanta del qui fa sa via per aquest món ben sol, sense companyia, no compartint ab ningú, secretament, les asprors de la vida.

Abandonat a sí mateix des de jove, perdudes, una després de l'altra, les afecions més verdaderes, havent vist desferse sa casa y raure a mans estranyes el modest patrimoni de sos pares, se trobà, ben tost, *foraster en terra de sos avis*; y com si'ls terroços, conrats per les generacions antigues de sa niçaga, s'haguessin convertit en punxantes argelagues, resistintse a sostenirlo com abans, degué aixecar sa testa

* Treball llegit en la vetllada necrològica que va dedicarli l'*Ateneu* el 23 de març de 1909.

apesarada, y llençant sos ulls vers l'ample camp que s'estenia com una visió benfactora, emprengué via vers un horisó llunyà y desconegut; y donant comiat per sempre a la ciutat de sos jochs d'infant, de les primeres emocions de son ànima, de sos recorts més dolços — bo y deixant bocins de son cor y les marcides fulles de ses ilusions de jove al peu del fossar hont reposaven les despulles del qui tant havia estimat, — vingué a aquesta patria y casal de tots els catalans.

Penós, fins materialment, fou l'èxode vers la terra de promissió, com es sovint nostra ciutat per a tants y tants fills de Catalunya; perquè l'Aulestia ni menys pogué venir a Barcelona portat pel medi, avuy vulgaríssim, de la locomoció a vapor, sinó per l'incòmodo y pintoresch dels altres temps, ab acompanyament de tota mena de molestosa impedimenta, fatigosa companyia, pols y soroll de ferramenta y cruixidura del mal ajustat fustam d'antiquat vehicle...

Obligat, per la dura lluyta per l'existència, a guanyarse modestament la vida, la materialitat del treball monòton, cançoner y uniforme d'un despatx de curial, no diré pogué embrutir — perquè en l'Aulestia aquest mot no té valor de cap mena, — ni menys engorronir les energies que covaven en la seva ànima. Tot al contrari, contribuí a ferli pendre seriosament, formalment, les coses, veyent en elles la part real y positiva; perquè no pot negarse la influencia que en l'esperit produeixen les activitats que són obligatories.

Mes, qui acabà de donar la consistència y forma definitiva a les immillorables condicions psíquiques de n'Aulestia, fou el sapientíssim mestre de les grans disciplines morals, el Dr. Llorens, aqueix forjador d'ànimes, ciutadà insigne, en qui's resum l'essència més genuina del pensament català.

De la generació d'homes de clar criteri formada per aquell verdader Mentor, l'Aulestia té dret a ésserne proclamat fill predilecte. El sentit comú, l'equilibrada ponderació de forces morals, adaptantse armònicament a la conducta quotidiana y als fets de la vida, foren els caraterístichs de n'Aulestia, ja en sa joventut, afermantse y enrobustintse, a proba de tota contingència, en l'edat en quèls homes ja no solen variar.

Ab provisió de forces morals de tan probat tremp, entrà a la lluyta, a la gran palestra de la vida d'avuy, en la qual tots hi som convidats, tots hi tenim lloch senyalat. Si complí, entre'ls bons, no seré jo qui us ho diga. Són ses obres, sos fets, els recorts que'ns deixà, esbargits arreu, y les ensenyances y models a seguir; y que, ab l'oblit ab què solen premiarse els treballs dels modestos y dels humils, s'atribuiran, tal vegada, temps a venir, a altres homes d'activitat més sorollosa.

Perquè, cal dirho, com un deure pietós de justícia distributiva: l'Aulestia, en el grandió edifici que's va aixecant a la reintegració de l'ànima catalana, hi prengué, demolt bona hora, una grandíssima part. Ell fou un dels primers qui trencaren l'endurida terra, y enfondiren penosa y enèrgicament el solch profund per a deixar-hi ben sentades les pedres fonamentals d'aquesta construcció grandiosa, que s'es

feta oviradora per tot lo món, alçante ja per damunt de les fronteres, expandint la llum arreu per als que l'estimen, y fent espessa ombra als mesquins que l'avorreixen...

L'Aulestia treballà en lo ferm, en lo que perdura, en allò que queda, encara que l'edifici caygui y la terra damunt s'hi arrani, perquè permanence sota les runes agomolades, dispost y amatent a servir una altra vegada y sempre. En aquest monument a Catalunya deixà pels altres la tasca dels detalls y'ls poliments de la ornamentació, la part bonica y vistosa, la que atrau y enlluerna, per a dedicar-se, ab tota l'ànima, a la part essencial, íntima, no aparent.

Es obrant d'aquesta manera que donà expansió a un dels seus amors, de què us he parlat suara: l'amor a Catalunya; un amor pràctic, positiu, que'l portà a recórrer ses encontrades totes, ab l'abans reduhida colla d'enamorats, com ell, de la terra, que'n feren un culte, una mena de religió, una com estimació mística, a prova de sacrificis, de molesties y d'incomoditats.

Perquè l'excursionisme — exteriorisació d'aqueix amor — no fou, en els seus bons temps, un sport tenyit d'estrangeria y ab trajo alpinich, com s'es convertit a darrera hora per la força evolutiva de totes les coses; sinó com una fal·lera amorosa, com un afany de comunicació directa, íntima, ab l'estimada, fruhint fins en les asprors de la realitat, tan sovint barroera y enfadosa.

¿Què significaven les contrarietats de lo imprevist, davant de la realitat, al posarse en contacte ab les més genuines manifestacions de lo que, reunit, forma la Patria; tota la Patria?

Les fredurades del hivern, les xafogors del estiu, les tempestats castigant sobtadament, les boyrades traydores, les amohinoses pluges y ventades ab què la crua Naturalesa volia apaybagar aqueixos amors y entusiasmes ardentíssims, no deturaven l'afany excursionista de nostre company; quedant compensades les majors incomoditats ab l'alegría de la troballa d'ignorada iglesieta romànica, de mística creu de terme, de rústega ermita, de planyívola cançó popular, o senzilla conversa de gent camperola, matisada ab mots del més pur y vell parlar catalanesch, senyalant, plenes de vida, paraules que's creyen mortes en les venerables cròniques mitg-evuls.

No'n tingué prou l'Aulestia per donar tot l'expandiment a sos sentiments patriòtics ab la pelegrinació per tots els àmbits de sa estimada terra. Conegut lo que'n podríem dir la part externa, volgué assadollarse de son vells esperit, acudint a la font més pura, es a dir, als documents, als papers vells, en els quals més hi traspuja l'essencia de les generacions passades. Això despertà en ell una altra deù d'energíes vers l'estudi dels més petits detalls de vida que, a través del temps, conserva fidelment el nostre poble. L'Aulestia estudià'ls anals de la patria ab la més escrupulosa minuciositat. D'aquí es que'ls episodis, els quadros, les particularitats més típiques de cada època, de cada regnat, l'entusiasmaven y commovien com

si ell ho hagués viscut, abstrayent son esperit de tot lo actual que'l rodejava, per a volar, portat en ales de la fantasia, a conviure ab aquells homes extraordinaris, sentint llurs penes, fruhint llurs alegries, apassionantse per fets ja consumats y enterament morts. Sentintli parlar de nostre alt En Jaume I.^r, ò de Pere el Gran, ò de qualsevulla altra de les grans figures de nostra historia, semblava que feya poca estona que'ls havia vist, que'ls havia tractat, amistosament, y que acabava d'assistir a una reunió de Corts, presenciat l'acabament d'una batalla, ò pres part en una ceremoniosa coronació reyal, y que encara sentia l'olor del incens y de les flors, y ressonar els cants dels ministrils, els recitats dels jogladors, les aclamacions del bon poble.

Era un plaer exquisit pendre part en sos entusiasmes per aquesta terra benehida. Tots havèm llegit l'obra definitiva de n'Aulestia. La *Historia de Catalunya* no es més que un himne a la patria, tan sentit y tan sincer, que no's marcarà may la frescal impressió que causa. Treball fet, emperò, a la moderna, ab la seguretat de criteri que les exigencies de la cultura actual demanen, hi plana damunt aquella suavitat de les obres clàssiques, com si al escriurel hagués sentida la influencia dels immortals models: les Cròniques del Conqueridor, d'en Muntaner ò d'en Desclot.

He dit que'ls amors que més alentaren a l'Aulestia en la treballosa via de sa curta existencia, y que sentí ab una intensitat extraordinaria, foren la Naturalesa y l'Art. Per aquests dos grans sentiments reservà lo més íntim de son cor, lo que més endolcí els llarchs estats de melangia que sovint atormentaven son ànima exquisida. Davant dels sempre bells espectacles que sorprenen als qui fan de les excursions un medi educatiu, quedava embadalit, transportat. Semblava, per la llarga contemplació en què quedava, com si tornés, després de forçada ausencia, al lloch d'hont, per mala sort, n'hagués estat separat per una força incontrastable; y era bella cosa sentirli ponderar les hermosures que arreu trobava. Els plans verdejants, els comallars abruptes, les superbes montanyes, la calma augusta de les altures, la reposada quietut d'un recés ombrívol, la majestuosa corrent d'un riu, la cantadora font mig amagada en la verdaça, eren motius d'emocions diverses, que exteriorisava ab exclamacions de joya o ab esclats d'entusiasme. Com a bon poeta, ab una intuició admirable, sabia sorprendre lo hermós en lo petit y en lo gran, y si no traduhí ses emocions per medi dels versos, ho feu ab galana y ben robusta prosa, en els treballs que avaloren les publicacions de l'antiga Associació Catalanista d'Excursions Científiques.

Al anomenar aqueixa benemèrita entitat, que tant bé ha fet a la causa del nostre renaixement, faig esment d'un organisme, l'ànima del qual durant llarchs temps fou l'Aulestia. No se li ha fet encara la deguda justícia a nostre amich, en aquest punt.

Sa producció més continua y valiosa està continguda en els llibres publicats per aqueixa societat.

En sos millors temps, la *Catalanista*, com en dèyem, no fou una societat, com tantes d'altres, en les que, qui les formen, no'n són més que sostenidors ab major o menor devoció. A la *Catalanista* érem tots germans, treballant sense defalliment, ab verdader afany, com si l'existència d'aquell centre hagués estat vinculada ab la nostra propia vida; com si, en virtut d'un jurament sagrat, ens haguéssim tots compromès a conservar com una cosa santa. Fou una mena de religió de la qual no se'n podia prescindir, si's volia merèixer el nom de fidels de la Patria. D'aqueixa religió n'era un apòstol, per les obres y la paraula, el nostre Aulestia. Ell la sostingué, ab esperit sencer, en els dies difícils per què hagué de passar; ell suportà'l pes de les contrarietats ab ànim inquebrantable, y sols se rendí quan una força major a sa voluntat ordenà la desaparició de lo que per molts anys fou l'objecte de ses predileccions.

Qui sab si, al morir la primera societat excursionista, quedà materialment ferit aquell cor que tant l'estimava!

Si fos d'aquest lloch fer l'escandall de tot lo que escrigué, gestionà y portà a bon terme l'Aulestia per al manteniment de la primera Societat d'Excursions Catalanista en el lloch d'honor que assolí entre'ls organismes que, d'una cinquantena d'anys ençà han portat el moviment de renaixença de nostra patria al punt en què avuy se troba, semblaria impossible per a tots aquells que l'havien conegut en els últims temps de sa vida.

Pobre amich! Com si hagués presentit que aquesta mesquina existencia anava a ses acaballes, apaybagà ses activitats y resignadament, quietament, ovirava, no llunyà, el terme dels amors de tota sa profitosa estada en aquest món; sentint, d'un modo intimíssim, la dolça consolació de no haver estat un inútil; de no haver causat dany a ningú, ni a res, y la interna alegría de poder entreveure ja, per a sa estimada terra, les claricies de l'aurora d'uns temps millors.

Conservemlo sempre viu, el recort del bon Aulestia; y si algun dia la nostra Catalunya aixeca per a sos fills predilectes un *Valhalla*, que se li reservi un lloch, tan modest com ell estimaria, consignanthi, ben oviradores, les paraules que són la aureola dels bons que han passat d'aquesta terra : PER TRANSIT BENE FACIENDO.

P. CASADES Y GRAMATXES



ETIMOLOGÍES IBÈRIQUES*

(Acabament)

V

URE, ORIA, FORAT DEL OR, ILURO, URIUS, LOS COCONS

EXPOSÀVEM, al final del article anterior, que'ns sorprenia l'extensió ab què's trobava la paraula *ure* en la vella toponímia americana aplicada a l'aygua. Y aquí nos oblidàrem de fer present que'l Sr. Montalban, en la conferencia donada al Ateneo de Madrid lo 27 d'abril de 1917, coincidía ab nosaltres al fer notar la conexió de la prehistoria americana ab los nostres ibers, tant en llurs manifestacions artístiques, com en la identitat de la composició dels bronzes, etc. Així, donchs, les indicacions que anotàrem pertocants a la toponímia, poden resultar del més alt interès per la tesi que apunta lo Sr. Montalban, de poder ésser ibers los pobladors de les Amèriques.

D'aquí la importancia d'ampliar los estudis toponímichs comparatius, en la forma senyalada en los presents articles.

Que, d'altra part, ells no venen a resultar tasca inútil, nos ho demostren les ulteriors observacions, realisades per altres persones, corroborant la exactitut de les premises establertes sobre'l significat d'algunes paraules. De les cartes que a dit propòsit havèm rebut, (y per les quals repetim les més expressives gracies als amichs que'ns les han trameses) no podèm resistir a publicarne alguns apartats. Una d'elles nos ve sotskrita per l'ilustrat enginyer Lluís Marian Vidal. Considerant lo que'ns diu, com un complement a la etimologia de la paraula ibèrica *ure*, *ouro*, *or*, etc, nos permeten copiar los següents apartats;

«Al Congost, *pas de Terradets* (al Montsech), hi ha una cova molt llarga y estreta, que s'anomena *Forat del Or* (y per alguns del *Orb*) se pot recórrer en tots temps

* Vèginse'ls números 9, 10, 11 y 12, corresponents als quatre trimestres del any 1917.

fins a un pou ple d'aygua que hi ha al extrem; però quan dominen forts llevant, se converteix en una font extremadament cabdalosa, que salta ab gran força a través del camí de Tremp, y priva el pas a vegades dos ò tres dies.»

«Com la formació geològica no permet pensar en la presencia del mineral *or*, jo atribuhí el nom a la fantasía popular; mes la interessantíssima investigació de vostè fa veure que deu atribuhirse a la presencia de l'aygua.»

Ja que tornèm a tractar de la paraula *ure*, no podèm resistir a la tentació d'indicar que, en la toponímia ibèrica, la població d'*Iluro* ò *Ildure*, que, com sabem, correspon al lloch marítim de Mataró, encaixaria bé son significat ab la situació topogràfica: *Il*, que denota població encastellada, y *ure*, aygua o mar. En la època romana hi ha la font *Ura* en la Narbonesa, y lo riu *Urius* en la Bètica (Plini, 3, 7).

Lo coneixement exacte de cada comarca contribuirà a determinar l'exactitut de les etimologies indicades. Recomanèm llur aplicació analisant cada cas, y no oblidant que no sempre la mateixa paraula correspon a idèntica idea.

L'ilustrat metge D. Joseph Roig y Puñed, a propòsit de nostra etimologia *cocó*, publicada en aquest BUTLLETÍ (vegis v. I, p. 356) en altra carta que'ns adreça lo 19 d'abril de 1917, nos explicava lo fet que's continua:

«La paraula *cocó* es ben viva entre la gent pagesa de Vilanova y Sant Pere de Ribes, significant cavitat ovalada en la superfície d'una roca. En l'últim terme citat hi ha una masia, propietat del notari de Sitges D. Felip Font, anomenada *Els Cocons*, y als voltants de la casa, en una roca llisa, hi abunden aquestes cavitats.»

Agrahirèm qualsevulla indicació que se'ns pugui fer, relacionada ab observacions etimològiques filles de la comprovació de la toponímia ab la topografia ja que la suma de les comprobacions particulars nos portaran a les regles generals.

CLAPPE, CALPE, CALP, ALP, APENINOS, ALPENS, CLAPERA, CLAPISSA, CLAPEROL, MONTCALP, MONTCAU, ACLAPARAT

Es convenient fer constar que, en los estudis de toponímia, les paraules que nosaltres devèm qualificar d'ibèriques, los francesos les hi donen nom de cèltiques. En realitat, unes y altres se corresponen a les mateixes temporades històriques: nostra civilisació ibèrica's resisteix y defensa de la romana en aquesta Península, mentres en la nació vehina ho feya la civilisació celta. Los autors de toponímia francesa diuen que del cèltich *clap*, pedra ò roca, s'han format les paraules *La Clappe* (Basses Alpes); *Les Clapières* (Var); *Cleppe* (Loire); *Clapouze* (Gard); *Le Clapier* (Aveyron); *Claparade* (Aveyron); *Le Clappier* (Loire); *Clapiers* (Hérault); *La Clapière* (Hautes Alpes); *Clichy la Garenne*, antigament *Clípiacus* (Seine).*

* H. Cocheris, *Origines des noms de lieu*, p. 75.

Calpe ò *Calp* y *Alpe* ò *Alp* denoten lo mateix : altes montanyes rocoses. Les majors, que constitueixen lo nervi hidrogràfic de l'Europa Central, són los veritables *Alps*; los més secundaris ò menors, del propi Continent, prenen lo qualificatiu atenuat de *ninos* ò menors, y d'aquí la cordillera itàlica dels *Alpes-ninos*, *Apeninos* ò *Alpenins*, que'ns recorda per afinitat, el territori montuós del Bergadà (Catalunya), hont estàn les intrincades y rocoses montanyes d'*Alpens*.

Aquí també la toponímia pot portarnos a confondre *Alp* (de *Calp*) ab *Alb* (llatí *albus*) que pot ésser tan ibèric com l'anterior, del qual devallen abundants noms de lloch, com v. g. *Ayguia-alba* (Gualba), *Pedres-Albes* (Pedralbes), etc.

Nosaltres tenim dintre la radical *clap*, les paraules *claper* y *clapissa*, que denoten conjunts de pedres, paraules que no guarden relació ab la llengua llatina. La toponímia moderna fa esment del torrent de *Clapera*, prop dels Hostalets de Bas (Gerona). *Claperol* es un nom de fonts català.

De *clap* provenen les dues montanyes de roca dites *Calpe* en l'antiguitat : una après ha trasmutat son nom en Gibraltar y l'altra continua conservant-lo en la provincia d'Alacant, hont se li diu *Calp* y també mont Yfach. En eixa altura existeixen vestigis d'una població ibèrica amurallada, existint-hi avuy la petita població de *Calp*. En l'any 1520, segons Marian Aguiló, hi havia a Valencia lo nom de fonts *Calp*. Los *Calpes* són un lloch insignificant del partit de Lucena, prop de Terol.

També apareix en la toponímia catalana'l nom *cau* llatinisat *calvo*, del qual n'ha aplegat los exemples més antics Balari y Jovany.* Creu que significa y equival a *calvo*, castellà, ò sia indicant «el terreno pelado, sin hierbas, matas, ni cosa alguna, comparado metafóricamente con la cabeza humana, que está desprovista naturalmente de cabello.» Tal vegada no estigué prou ben orientat, en aquesta ocasió, l'insigne filòlech, simultanejant dues paraules diferents : *calvo* y *calp*. Les quals, sembla que's venen a trobar, pronunciades per lo poble, en una forma comuna : *cau*. Cas prou freqüent en la toponímia.

En 1551 se descriuen los termes d'Organyà (Lleyda) «tire tota serra de *moncalp* fins al cugulló de *moncalp*», en quin lloch existeix lo poblat del propi nom. *Montcalp* es un dels components del municipi de Canet d'Adri (Gerona), al que un document de 1099 nomena «alodium de *monte calvo*», alou situat al peu del puig *Montcalp*.

A Barcelona hi ha tres *Mont-cau* : l'hu d'ells en lo Montserrat, consignat en 978 *montem calvum*; lo segon a Sant Llorenç del Munt; estan tots dos formats per una gran massa de roca; lo tercer se troba a Martorelles (any 1099 «podio de *montecaluo*»). En la Cerdanya un *monte caluo* resultava situat, en 1043, prop les viles de Sanavastre y Ysogal. Altre «*monte calvo super Ligordanum*» (Lligordà), mentat en 997, també pertany a la provincia de Gerona.

De *clap* se n'ha format lo verb *aclaparar*, que equival a aixafar en sentit metafísic y que no te veritable traducció al castellà.

* J. Balari y Jovany, *Cataluña. Orígenes históricos*, p. 179.

CANT, CANTAL, VILADECANS, CANFRANCH, CANREDONDO, CANREDÓ, CANTALLOPS, CANTALUPO, GALLICANS, CANT DEL GALL, CANTAGALLO, CANTAVIEJA, CANTAROYA, CANTABRIA, CANTABRANA, CANTALIEN, CANSINOS, CASINOS, CANDAS-NOS, CÁNTALAPIEDRA, CANTALUCIA, CANTALOJA, CANTA EL PINO, CANTOS, LA CANYA, ÇA-CANELLA, CANADELL, CANAR, CÁNOVA.

De l'arrel ibèrica *cant* se n'ha format la paraula *cantal*, viva en la llengua catalana com sinònima de la pedra que's pot llençar ab la mà. En la Crònica de Jaume I hi ve usada : «E aenant nos jaen en lo breçol, tiraren per una trapa I *cantal* e cáech prop del breçol.» La usen encara en la Ribagorça y per tot Valencia, ab diferents derivats, com *cantalot*, quan la pedra es de major magnitut, y *cantalada*, pedrada. També l'mot *cantal* s'ha aplicat a gran pedra : així *Cantal Gentil* era dit un menhir ò pedra miliaria qu'estigué situat, fins a mitjans del segle XIX, en la confluència de dues antiquíssimes vies, al peu del castell de Xàtiva la que venia de coll de Berniça y la que devallava al pla : son nom avuy lo conserva un carrer del arrabal immediat a eixa confluència. Sinònim de *Cantal Gentil* es la *Pedra Gentil*, nom donat al dolmen de Vallgorguina (Barcelona).

La paraula *cant* existeix en la llengua castellana, ab les formes de *canto*, *cantal* y *cántala*.

En abdós idiomes se pot confondre ab *ca* y *can*, equivalents a gos : així ho feren los notaris ò escrivans mitjevals al llatinar d'ites paraules toponímiques. Lo lloch de *Viladecans* del pla del Llobregat y lo *Villadecanes* de la provincia de León, com també un mas de *Viladecans* a Sant Feliu de Pallarols¹ s'han escrit en aquella documentació llatinisantlos *Viladecanibus*, y en l'escut heràldich de la població s'hi sol posar un gos.

Can s'ha vist transformarse en *camp* : v. g., *Can-franch* ò roca tallada (vegis aquest BUTLLETÍ, v. I, p. 411) s'ha llatinizat *Campus-francorum* y escrit en català *Campfranch*. Lo nom de *Can-redondo*, que porta antich municipi de Soria, resulta per nosaltres altament inductiu, fentnos creure que puguin ésser *Can-redó* los llochs dits *Camp-rodón* a Catalunya, ço es, lo mitjeval monestir del Pirineu català, altre lloch prop de Tortosa, una partida rural de Lleyda, altra de Sant Matheu de Vilademires,² etc.

Entre la gent vulgar s'ha donat a *cant* diversa significació, relacionantla ab lo verb *cantar*, en noms toponímichs aparentment tan expressius, al català, com *Cantallops* (en lo municipi d'Avinyonet, Barcelona, y en lo districte de Figueres), y sos

1. Existia aquest mas en 1286, segons lo Manual I, f. 93, dels protocols de Sant Feliu de Pallarols, al Arxiu Notarial d'Olot.

2. 1572 (6 octubre), Escripura del Manual 1151 dels Protocols de Besalú, Arxiu Notarial d'Olot.

homònims italians *Canta-lupo*, Ligure (Alexandria), *Canta-lupo* in Sabinia (Perusa), *Canta-lupo* del Sannio (Canpobasso) y *Canta-lupa* (Turin); com lo nom català *Galliscants* y en terra tortosina la montanya del *Cant del Gall*, y sos homònims castellans *Canta-el-gallo* (Murcia) y *Canta-gallo* (pobles de Salamanca y de Florença d'Italia). Advertint, que *gall*, *galla* y *galga* es altre nom donat a determinada classe de pedra. Encara podèm afegir la castellana població de *Canta-vieja*, també prestantse a la confusió que indiquem.

Al antich reyalme de Valencia abunden los noms toponímichs d'eixa procedencia: *Cantalar*, lloch rocós en la serra d'Aytona; *Cantal d'Arnau* montanya de Villena (Alacant); *Canta-roya*, barri de Bunyol; *Cántala-vieja*, prop de Bolbayte (Valencia), lloch parió al *Canta-vieja* de Terol.

Les comarques montanyoses o rocoses, han motivat noms variats als pobles que d'allí devallen, y encara los hi han siguts donats a elles mateixes, devallants de llur estructura geogràfica: *Franconia* (vegis aquest BUTLLETÍ, v. I, p. 413), *Galicia*, *Hayti*.¹ No es estrany que's puga repetir eix fet ab la ibèrica arrel *cant*.

Dos pobles de l'antiguitat preromana deuran lo nom a la radical *cant*. En la nostra península ibèrica, los *cántaber* o *cántabros*, quals penyalars baten les ones del mar, que d'ells pren nom de *Cantàbrich*. Vella forma composta, que'l municipi burgalès de *Cantabrana* segurament continúa conservant en sa integritat primitiva. Lo mont *Cántabras* de les regions asiàtiques està entre l'Indo y l'Hidaspes. Prescindim d'una recent etimologia que s'ha buscat a la veu *Cantabria*² per crèurela excessivament allunyada de la realitat.

L'altre poble que deu son nom a la radical *cant* està en les antigues Galies: es lo *Cantal*, vella comarca que està caracterisada sobradament per los enasprats y pintoreschs monts *Cantaliens* (Auvernia).

Una ciutat antiga, formada ab la paraula de que tractèm, es *Canta-brigia*, l'actual Cambridge (Anglaterra), acusant relació ab lo *Canta-ber* d'Hispania.

Cantal apar en la provincia d'Almeria, en un cap y en dos termes rurals del municipi de Chirivel.

Cansynos, lloch castellà mentat en la *Cosmografia* del segle XVI de Fernando

1. Diu l'erudit literat dominicà Ramon de Cambiaso: «Hay-ti; tierra alta. País de montañas muy altas». (*Pequeño diccionario de palabras indo-antillanas*, p. 44).

2. Carlos de la Plaza pretén, d'una manera totalment arbitraria, trobar lo següent origen a *Cantabri*: «Echecantala significa literalmente la esquina de la casa, en cuyo ejemplo, puesto entre mil, vemos la voz *canta* en acepción de *esquina*, y como el otro elemento de *Cantabria* nos es ya conocido, sólo nos falta traducir por completo el nombre y decir *Canta-uri-a*, literalmente *de-la-esquina-ciudad-la*, o sea *la ciudad de la esquina*». Aiximateix ho pretén de *Canta-loja* «que literalmente quiere decir *dormitorio de la esquina*», «el Cantaloja de Guadalajara fué, ni más ni menos que el de Bilbao, una venta al lado de la carretera que atraviesa el terreno áspero y quebrado de su término municipal. De *loja*, dormitorio, hemos formado en castellano *alojar* y *alojamientos*. (*La antigua Cantabria*, publicat en el *Boletín de la Comisión de Monumentos de Vizcaya*, juliol de 1909, p. 16).

de Colón, nos porta a recordar lo poble valencià de *Casinas*, l'aragonès de *Candasnos*, un lloch català dit *Camp-d'-ases*, l'asturià de *Candás*, lo Cueto de *Candanosa*, mentat en l'any 1500 en la cantàbrica comarca de les Encartaciones, etc.

Una de les redundancies que tant sovintegen en la toponímia's presenta en *Cántala-piedra*, municipi de Salamanca. Consemblantment a Catalunya hi ha *Cantalozella*. Existeixen homònims, com *Canta-lucía* (Soria), *Canta-loja* (Doscaminos, Vizcaya), *Canta-lojas* (Guadalajara), *Canta-lejo* a Fuenlabrada (Badajoz) y a Segovia. Forma més interessant encara es lo nom toponímich castellà de *Canta-el-pino*.

Los *Cantos* a Castelló de la Plana, *Cantos* de la Visera a Montalegre (Albacete), Fuente de *Cantos* a Badajoz, y molts exemples més que poden cercarse, representan la idea del conjunt de pedres rodades que caracterisen determinats llocs.

Coll de *Cants* està en la divisoria de les valls de Ciuret, Collfort y Sallent; y lo coll de *Canes*, son similar, en la divisoria de les aygües del Ter y del *Fluvià*.¹

Devèm observar ara que si bé les paraules *can* y *cana* resulten tenir consemblant significats de pedra, la *cana*, ò millor son derivat *canya*, s'aplica, a Olot y a Sant Joan les Fonts, als basalts prismàtics allí tan abundants. D'ells ne pervé'l nom dat als barris dits *Canya de Dalt* y *Canya de Baix*, damunt l'areny del *Fluvià*. La *Canya* es nom toponímich de vehinat a Bagudà y a Capsech (Gerona), es també nomenat *La Canya* el puig de *Rus* en la serra Cavallera. Los diminutius *Canet* y *Canyet* abunden com a noms de llocs a Catalunya : *Sacanyet* y *Canet lo Roig* (ço es, roca roja) són a Castelló de la Plana, en quina provincia's troba també'l diminutiu *Sa-Canella*. *Canadell* aytambé deu presentarse com a diminutiu de *cana*.

Denotant conjunt, ò sia lloch rublert de *cants* ò *canes*, tenim *Canar* d'Ares y *Al-Canar* a Castelló. Los llocs *Canals* a Catalunya, poden ésser equivalents a *canar* com també los *Canales* de Castella (Logroño).

La *Cánova*² es derivat de *cana* : llocs dits *Cánoves* los veyèm a Sant Julià de Vilatorrada y al Vallès (Barcelona), hont també existeix son diminutiu *Canovelles*. *Candüero*, *Caniare* y *Candasnos* són llocs d'Aragó. *Cangardo* ò *Cangallardo*, nom de fonts aragonès en 1091.³

Apurant la investigació més de lo que havèm fet, aquesta llista s'augmentaria molt, puix eixos derivats de *cana* abunden en la Península.

També los trobarèm existents a França, demostrantho'ls següents noms: *Cannes* y *Canet* (Alp. Mar.), *Canet* (B. du Rh.), *Cannet du Luc* (Var), *Canari* (Corse), *Canadel* (L.) (Var), *Cantaleu* (S. Inf.), *Cany* (S. Inf.), *Candas* (So.), *Candé* (M. et L.), *Candes* (I. et L.).

1. C. Torras, *Comarca d'Olot*, pp. 185 y 210.

2. C. Torras, *Comarca d'Olot*, p. 93.

3. Eduart Ibarra, *Documentos de Sancio Ramírez*, v. II, p. 201.

A Suiça hi ha *Can-nero* ò roca negra, *Cannobio*, vall *Cannobina*, vall *Cannaria*, *Canzo*, *Canciano* (coll), *Canols*, etc.

A Italia hi trobarem abundantment aquesta paraula en formes diverses : *Canto*, montanya de 2,600 metres, prop del Tagliamento; *Cannes*, *Cannero*, *Canosse*, *Canova*, *Cannobbio*, *Canelli*, *Cancello*, *Candelo*, *Candella*, *Candigliano*, *Cannita*, *Caniga*, *Canicatti*, *Canicattini*, *Canosa*, *Canusium*, *Canone*, *Cannola*, *Cantalupo*, *Cantiano*, *Rocca Canterano*, etc.

MALL, MALLA, MALLOL, MALLADA, MALLERA, MALLO, MALLON, MEDA, MÉDUL, MOIA, MOLINA, MOLLÓ, MONTMELÓ, MONTEMOLIN, MOLLAR, MOYÀ, MOLLEDA

Mall y *Meda* són paraules ibèriques que, com gran part de les mateixes, tenen íntima relació ab la llengua llatina. Balari, prenent per punt d'arrancada del estudi gramatical d'aquests noms la *meta* romana, qu'era l'obelisch de pedra del circh, hont les quadrigues torcien en llur vertiginosa carrera, diu, que de *meta* s'formà *metalís*, donant lloch a *metalia* del baix llatí, aplicantse a la montanya de forma cónica. Deixarem per dilucidar si *meda* y *mall* són paraules ibèriques ò llatines, puix que Balari creu a totes les paraules de la llengua del Lacium, importades a Espanya per la dominació romana. Copiarèm emperò d'aquest autor lo que explica sobre la relació y origen de *mall*, moneda divisionaria, ab la matexa paraula aplicada a la orografia.

«La semejanza entre *metalia*, montaña de forma cónica, y *metallea*, moneda, dió lugar á una etimología popular. Así como de *metallea* derivan *medalia* y *medalla*, y por síncope de la sílaba *ed* la palabra catalana *mall* (*m-alia*), meaja, asimismo por analogía se formaron también de *metalia*, *medalia* y *mall*. Este es el nombre del *castro de medalia*, llamado *mall* en catalán, situado cerca de Vich sobre un monte que afecta la forma cónica» (any 1067).¹

Tenim a més de *Malla*, prop de Vich, en la comarca catalana de Litera (Osca), Sant Esteve *del Mall*, lo *Mall* dels Puys ò Furcanada en les montanyes que separen los partits de Viella y Sort, hont també hi ha'l *Mall* de l'Artiga², lo *Mall* de Bulart ò de la Pietá, y altres.

En la primera estribació dels Pyreneus aragonesos, tancant lo Somontano, entre Osca y Jaca, existeixen los celeberrims y típics *Mallos* de Riglos, tan coneguts dels excursionistes. També prop la penya de Mondarruego (vall d'Ordesa, Osca) hi ha lo Tossal del *Mallo*; en la vall de Vió y vessants del riu Anyisclo, trobarem lo *Mallo obscuro* (Osca). Existia en 1247 en la Ribagorça'l nom de fonts *Peyra-mallera*,³

1. Balari y Jovany, *Cataluña. Orígenes históricos*, p. 90.

2. Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, XIV, 48; XXV, 229; XXVI, 229.

3. *Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, 1908, p. 523.

com es viu a Catalunya lo de *Serra-mallera*. A les Guillerries, prop Sant Andreu de Balcells, està la font *Ça-Mallera*.

A Galicia se suposa donat lo nom de *mallo* a llocs hont se troben vestigis d'haver estat consagrats al culte per los primitius pobladors del país. Abunda la paraula en la toponímia galaica, com *Mallas* a Finisterre (Coruña); *Malladoiro* a Villamarín (Orense); *Mallo* a Vivero (Lugo) y a Barrios de Luna (León); *Mealhada* prop de Coimbra; *Las Mallas* a Huelva; *Malladas* a Moraleja (Cáceres); *La Malladina* a Cabañas Razas (León).

Es lo *mall*, *mallo* ò *mallada*, una montanya pelada, ò una gran roca alta que afecta la forma cònica, segons s'ha comprovat a Catalunya y a Aragó.

L'antiguitat toponímica podèm vèurela senyalada en la llegenda ibèrica que's llegeix *Medainum* ò *Medaenum*, qual significat toponímic desorientà al numismàtic Delgado,¹ creent pogués significar *límit* dels dominis romans a Espanya.

Mallol, diminutiu de *mall*, existeix en la orografia catalana, confonentse ab *mallol* significant vinya jove. Exemple'l castell y lloch del Mallol (Gerona), y la serreta de la Mallola a Cubells (Lleyda).² Es possible que igual confusió passi a Aragó, hont si hi havèm trobat les paraules *mallolo* y *malluelo*³ significant vinyes, no'ns ha pervingut exemple de la seva aplicació en l'estructura de les montanyes. Continuèm encara en la present recerca de noms a *Mallón*, actual municipi aragonès.

No hi ha dubte qu'existeix una relació entre'l significat de *mall* y'l de *meda*, segons indicava Balari y Jovany.

Derivat de *Meda* es *Mèdula* : en 978, les *Mèdules* estaven en la costa de Lació (Gerona); *Mèdul* es l'alta roca piramidal que dona nom a la pedrera romana de Tarragona, y per redundancia li diuen *agulla del Mèdul*. *Medaleix*, nom derivat del anterior, estava, en 982, junt al estany de Castelló d'Empuries.

1. Creu Delgado que significarà límit dient : «El P. Larramendi en su diccionario Vascuence, palabra *Meta*, dice : *Meta*, lo mismo que *límite*, y si la aplicamos á este caso, se tomó del Vascuence *metá*, que significa aquel montón ó pirámide de paja que llaman *Medas* en Galicia; y porque en los límites se ponían tales metas ó pirámides mayores ó menores, se dijo que allí estaban las metas. Indudablemente á este pueblo le dieron el nombre de Medalo ó Metallo, por encontrarse en los límites de la dominación romana en aquellos tiempos.» (Antoni Delgado, *Nuevo método de clasificación de las Medallas Autónomas de España*, v. III, p. 311.)

2. 1571. Al lloch del Mallol li diuen *podii de maliolo* hont hi havia lo castell en peu (*intus aulam sius mengador dicti castri de maliolo*). (Arxiu Municipal d'Olot). Lo castell està dalt d'una roca, que s'alçaria cònica en la montanya abans de la seva construcció, donant nom al puig, que, segons diu En Torras, «presenta totes les característiques d'haver sigut un illot penyalós». «Lo pla de La Pinya, *pinna* en alguns documents antics, podria deure'l seu nom al turó ò montícul *penna* ò *pinna* del Mallol, que s'alça en un extrem del pla.» (Torras, *Comarca d'Olot*, pp. 189 y 194.)

3. 1421 (7 octubre). «Pedro Ferrer, pintor, e Gostança de Fuentes, muller del, renuncian a parte de un *mallolo*.» — 1483. Estava cultivat de vinyes un «barranquo de los *Malluelos*, término de Ayaçon». (*Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, v. XXX, 1916, pp. 468 y 488).

No està desacertat Simonet* al afirmar, que del diminutiu *metula* procedeixen l'antigua paraula castellana *muela*, les franceses *meule* y *moule*, y les catalanes *mula*, *mola* y *molina*, que totes se troben en la orografia des de temps remot.

Pera-mola, castell que ja existia al segle XI en la conca del Segre y Comtat d'Urgell, y *Pietra-mula*, lloch de l'aragonesa vall de Puértolas, porten conjuntes les dues idees, de la roca y de la forma cònica. També les trobarem combinantse ab lo puig ó montanya d'idèntica forma, en *Puig-Molló*, entre Colliure y Banyuls, en 981 (Rosselló), en *Mont-Moló* (avuy dit *Montmeló*), al Vallès, en *Monte-molin*, cap a Segura de la Sierra (Andalucía), etc. *Molina* existeix a Catalunya en un lloch proper a Puigcerdà, y en altra montanya de Civís (Sèu d'Urgell).

Hi ha encara *Molló* y Prats de *Molló*, als Pyreneus de Gerona y del Rosselló.

Mollet, forma diminutiva, que porten un poble del Vallès prop de Montmeló, una serra al terme d'Arcalís en 1048 (Pallars), un lloch al NE. del Empordà (Gerona), altre al Vallespir (Rosselló), Sant Joan de *Mollet*, damunt lo Ter (Gerona), Tossal del *Mollet* a Castelló de la Plana.

Mollar y *Mollada* en la orografia denoten la idea d'un conjunt de roques altes y còniques ó piramidals (*molls* y *mollets*), de les que nostre Montserrat n'ha d'ésser lo més típic exemple. Y així es, puix certa descripció topogràfica d'aquesta serra, que's llegeix en document suposat del 888 (segurament apòcrif) parla de «ipsa serra de *Mollà*» ... «descendit de cacumen montis serrati et venit per ipsa *moleda*». En 1067 prop de Miravet (Tarragona) estava *ipso molar*, titulat en 1076 *Molar de ipsa roca*.

Lo nom *mollar* ó *mollà* fa que puguem indicar com radicant en ell lo probable origen del nom del poble *Moyà* (Barcelona).

Ca Mola, a Martorelles (Barcelona), en lo segle XII, *La Mola*, prop de Falset (Tarragona), *Mula* (Murcia), *Muela* d'Ares, prop de Morella (Castelló) y altres, mereixen agruparse ab l'arrel ibèrica que ací desenrotllèm.

Al acabar la lleugera mostra o assaig de les *Etimologies ibèriques*, segons tinguérem ocasió de relatar en la conferencia donada en aquest ATENEU lo 13 de Janer de 1917, havèm pensat ferla seguir d'unes altres indicacions similars sobre *Etimologies romanes*, ocupant dos articles més. L'índex general del noms toponímichs consignats en los set BUTLLETINS, que tenim intenció de posar al final del present treball, facilitarà la busca y consulta en tota ocasió, ab estalvi de temps.

FRANCESCH CARRERAS y CANDI

(Continuarà ab *Etimologies romanes*.)

* E. Simonet, *Glosario de voces ibéricas y latinas usadas entre los muzárabes*. Vegis també Balari, *Cataluña. Orígenes históricos*.

BIBLIOTECA

ENTRADA DE LLIBRES DURANT EL TRIMESTRE JANER-MARÇ DE 1918

ADQUISICIONS

- ABIZANDA Y BROTO (MANUEL). — *Documentos para la historia artistica y literaria de Aragón, procedentes del Archivo de Protocolos de Zaragoza. Siglo XVI*. Memoria premiada por el Patronato Villahermosa-Guaqui, en el Concurso de 1914 y 1915. — Zaragoza, Tipografía La Editorial. 1915-1917. 2 vols.
- AGULLÓ I VIDAL (FERRAN). — *De tots temps*. Poesies. — Barcelona, Societat Catalana d'Edicions. 1918. 1 vol.
- ALBERT (SALVADOR). — *Florida de tardor*. 1916-1917. — Girona, Obradors Tipogràfics de Dalmau Carles, Pla i C.^a. 1918. 1 vol.
- Almanac de «La Revista»*. Any 1918. — Barcelona, La Revista. 1918. 1 vol.
- Anuario Eclesiástico*. 1918. Edición española. Año IV. — Barcelona, E. Subirana, Editor y Librero Pontificio. 1 vol.
- Arte en España (El)*. — *Goya en el Museo del Prado* (Pinturas). Cuarenta y ocho ilustraciones, con texto de Rafael Doménech. Tomo XIV. — Barcelona, Hijos de J. Thomas. 1 vol.
- ARTIÑANO (PEDRO MIGUEL DE). — *Catálogo de la Exposición de tejidos españoles anteriores a la introducción del Jacquard*. — Madrid, Artes Gráficas. 1917. 1 vol.
- ARÚS (JOAN). — *El cant dispers*. — Sabadell, Joan Comas, Impressor. 1918. 1 vol.
- Arxius de l'Institut de Ciències*. Any IV, n.º 9. — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. 1 follet.
- BAROJA (PÍO). — *La veleta de Gastizar*. Memorias de un hombre de acción. Novela. — Madrid, Rafael Caro Raggio, Editor. 1918. 1 vol.
- BENAVENTE (JACINTO). — *Cartas de mujeres*. Cubierta de Olegario Junyent, ilustraciones de Capuz. — Barcelona, Unión Editorial Hispano-Americana. 1 vol.
- BLANCO CORIS (JOSÉ). — *Manual de Arte Decorativo*. Libro especial para el estudio de los estilos aplicados a la decoración y al ornato. Tomo 2.º. Ilustrado con 354 grabados, 12 láminas en negro y 5 en colores. — Barcelona, Tipografía La Académica, de Serra Hermanos y Russell. 1917. 1 vol.
- BLASCO IBÁÑEZ (V.). — *Mare nostrum*. — Valencia, Prometeo, Sociedad Editorial. 1917. 1 vol.
- Bulleti de Dialectologia Catalana*. Fascicles III, IV y V. — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- CEJADOR Y FRAUCA (JULIO). — *Historia de la lengua y literatura castellana*, comprendidos los

- autores hispano-americanos. Tomo VIII. — Madrid, Tipografía de la Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos. 1918. 1 vol.
- Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papæ XV auctoritate promulgatus.* Præfatione, fontium annotatione et indice analytico-alphabetico ab Emo. Petro Card. Gasparri auctus. — Romæ, Typis Polyglottis Vaticanis. 1917. 1 vol.
- COLUMNES (GUU DE). — *Les Histories Troyanes de...* Traduides al català en el XIV^{en} segle per En Jacme Conesa, y ara per primera volta publicades per R. Miquel y Planas. — Barcelona, L'Avenç. 1916-1917. 1 vol.
- CURET (FRANCISCO). — *El arte dramático en el resurgir de Cataluña.* — Barcelona, Editorial Minerva, S. A. 1 vol.
- CUYÁS (ARTURO). — *Nuevo Diccionario Español-Inglés e Inglés-Español.* — Barcelona, Agustín Bosch. 1918. 1 vol.
- DARÍO (RUBEN). — *Parisiana.* Ilustraciones de Enrique Ochoa. Vol. V de las Obras Completas. — Madrid, Establecimiento Tipográfico de José Yagües, Editorial Mundo Latino. 1917.
- *Los raros.* Ilustraciones de Enrique Ochoa. Vol. VI de las Obras Completas. — Madrid, Est. Tipográfico de Yagües. 1918.
- *Cantos de vida y esperanza. Los cisnes y otros poemas.* Ilustraciones de Enrique Ochoa. Vol. VII de las Obras Completas. — Madrid, Establecimiento Tipográfico de Yagües. 1918.
- Diccionari Aguiló.* — Materials lexicogràfics aplegats per Marian Aguiló i Fuster. Fascicle VI. — Barcelona, Biblioteca Filològica de l'Institut de la Llengua Catalana. Institut d'Estudis Catalans, 1917.
- DICKENS (C.). — *Una cançó nadalenca.* Traducció de Josep Carner. — Barcelona, Editorial Catalana, S. A. 1 vol.
- DURAN-REYNALS (EUDAL). — *Quatre histories.* — Publicacions de La Revista. Barcelona, 1918. 1 vol.
- Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana.* Tomo XXXVI. — Barcelona, Hijos de J. Espasa.
- España en pie,* por Un Diputado a Cortes. — Barcelona, Antonio López, Librero e Impresor. 1 vol.
- FABRA (POMPEU). — *Gramàtica Catalana.* — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. 1918. 1 vol.
- FARRÀN I MAYORAL (J.). — *La renovació del Teatre, amb els assaigs El sobirà joiós (Shakespeare) i El poeta serà (Sòfocles).* — Publicacions de La Revista. Barcelona, 1917. 1 vol.
- FOLGUERA (JOAQUIM). — *El poema espars.* — Barcelona, Henric i Companyia, 1917. 1 vol.
- FRANCE (ANATOLE). — *Le Génie Latin.* — Paris, Calmann-Lévy, Éditeurs. 1 vol.
- GUAL (ADRIÀ). — *Hores d'amor i de tristesa.* Drama de món en tres actes. — Antoni López, Llibreter, Barcelona. 1918. 1 vol.
- Guía Oficial de España.* 1918. — Madrid, Establecimiento Tipográfico Sucesores de Rivadeneira. 1918. 1 vol.
- HERNÁNDEZ-PACHECO (EDUARDO). — *Los grabados de la Cueva de Penches.* Comisión de Investigaciones Paleontológicas y Prehistóricas. Memoria n.º 17. — Madrid, Museo Nacional de Ciencias Naturales. Imprenta Fortanet. 1917. 1 follet.
- Instituto Geográfico y Estadístico (Dirección General del).* — *Estadística de pasajeros por mar. Año 1916.* — Madrid, Talleres del Instituto Geográfico y Estadístico. 1917. 1 vol.
- JACCACI (AUGUST F.). — *El camino de Don Quijote. (Por tierras de la Mancha.)* Traducción e ilustraciones de Ramón Jaén. — Madrid, Ediciones de La Lectura. 1 vol.

- LANSON (GUSTAVE). — *Histoire de la Littérature Française*. — Paris, Librairie Hachette et C^e. 1916. 1 vol.
- Lectura Popular. *Biblioteca d'Autors Catalans*. Vol. XIV. (Prat de la Riba, Albert, Penya, Verdager, Marinell, Freixas, Canalias, Saderra, Baucells, Vilanova, Omar, Gudiol, Ribera, Capella, Espona, Rosselló, Ferrés-Costa.). — Barcelona, Il·lustració Catalana.
- MANENT (MARIÀ). — *La Branca*. Poemes. (1916-1918). — Sabadell (Barcelona), Impremta d'En Joan Sallent. 1918. 1 vol.
- MARTINO (JOSÉ M.^a). — *Marycel*. Publicaciones de la Revista de Arquitectura. — Barcelona, Talleres Gráficos, Imprenta d'Art. 1918. 1 vol.
- MATHIEZ (ALBERT). — *Études robespierristes. La corruption parlementaire sous la Terreur*. — Paris, Librairie Armand Colin. 1917. 1 vol.
- MOHR (DR. L.) y STAEHLIN (DR. R.). — *Tratado de Medicina interna*, publicado bajo la dirección de los Profesores... Tomo VII. Enfermedades de los órganos de la circulación. Traducido por el Dr. D. Pablo González Muñoz, con 151 grabados, algunos en color, y 14 en 9 láminas. — Madrid, Casa Editorial Calleja. 1917. 1 vol.
- MÚGICA (SERAPIO). — *Geografía general del País Vasco-Navarro*, dirigida por Francisco Carreras y Candi. *Provincia de Guipúzcoa*. — Barcelona, Establecimiento Editorial de Alberto Martín. 1 vol.
- NONIDES (JOSÉ F.). — *Pseudoscorpiones de España*. Trabajos del Museo Nacional de Ciencias Naturales. Serie zoológica, n.º 32. — Madrid, Imprenta Clásica Española. 1917. 1 follet.
- OLIVER-COPONS (EDUARDO). — *El Alcázar de Segovia*. Monografía histórica. — Valladolid, Imprenta Castellana. 1916. 1 vol.
- PALACIO VALDÉS (A.). — *Años de juventud del Doctor Angélico*. (Nuevos papeles del Doctor Angel Giménez.) — Madrid, Librería General de Victoriano Suárez. Imprenta Helénica. 1918. 1 vol.
- PAN (ISMAEL DEL). — *Exploración de la Cueva prehistórica del Conejar (Cáceres)*. Comisión de Investigaciones Paleontológicas y Prehistóricas. — Madrid, Museo Nacional de Ciencias Naturales. Imprenta Fortanet. 1917. 1 follet.
- PONS I MASSAVEU (JOAN). — *Com anàvem dient...* Contes. — Barcelona, Societat Catalana d'Edicions. 1917. 1 vol.
- RIBER (LLORENÇ) PVRE. — *Les Coronas*. — Barcelona, Francesc Altés, Impressor. 1917. 1 vol.
- RODON Y FONT (C.). — *El arte de la Tapicería en la antigüedad*. Estudio histórico-crítico. — Barcelona, Edición de Cataluña Textil. 1918. 1 vol.
- ROVIRA I VIRGILI (A.). — *Nacionalisme i Federalisme*. — Barcelona, Societat Catalana d'Edicions. 1917. 1 vol.
- RUSIÑOL (SANTIAGO). — *En Josep de Sant Celoni*. Novel·la picaresca. — Barcelona, Antoni López, Impressor. 1 vol.
- TORRENTS Y MONNER (A.). — *Nuevo sistema de contabilidad demostrativa*, de fácil aplicación al comercio, industria, agricultura y administración. — Barcelona, Imprenta de Bayer Hermanos. 1914. 1 vol.
- UNAMUNO (MIGUEL DE). — *Ensayos*. Tomo V. — Madrid, Publicaciones de la Residencia de Estudiantes. 1917. 1 vol.
- VIRGILI. — *Enaida*. Traducció de Mossen Llorenç Ribera, il·lustrada per Joan d'Ivori. Vol. 1.^a. — Barcelona, Editorial Catalana, S. A. 1917.

- WERNERT (PAUL). — *Nuevos datos etnográficos para la cronología del arte rupestre de estilo naturalista en el Oriente de España*. Comisión de Investigaciones Paleontológicas y Prehistóricas. — Madrid, Museo Nacional de Ciencias Naturales. Imprenta Fortanet. 1917. 1 follet.
- *Figuras humanas esquemáticas del Maglemosiense*. Comisión de Investigaciones Paleontológicas y Prehistóricas. Notas n.º 13, 14 y 15. — Madrid, Museo Nacional de Ciencias Naturales. Imprenta Fortanet. 1917. 1 follet.

DONATIUS

- AGUILAR I SERRAT (EXCM. DR. FRANCESC D'A.). — *Plants de la Llengua Catalana*. Discurs en vers, llegit en el Círcol Literari de Vich pel seu soci fundador Francesc Aguilar, Pvre., el 22 d'octubre de 1861. — Barcelona, Est. dels Hereus de la Vda. Pla, Editors i Llibreters Pontificis. 1917. 1 follet.
- AGUILÓ Y CORTÉS (ISIDORO). — *La poda racional del olivo*. Notas de vulgarización. — Barcelona, Herederos de Juan Gili, Editores. 1918. 1 follet.
- ALAS (LEOPOLDO), DEMÓFILO DE BUEN Y ENRIQUE R. RAMOS. — *De la prescripción extintiva*. — Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas. Centro de Estudios Históricos. — Madrid, Imprenta Ibérica de E. Maestre. 1918. 1 vol.
- Alemania y la Guerra europea*. — Barcelona, 1917. 1 vol.
- ALEMANY Y BORRÀS (JOSEPH). — *Estudis y crítica de periodisme*. — Barcelona. Biblioteca Nova. 1917. 1 follet.
- ALVAREZ SEREIX (RAFAEL). — *El Ilustrísimo Sr. D. Eduardo Mier y Miura*. Discurso. — Madrid, Talleres del Instituto Geográfico y Estadístico. 1918. 1 follet.
- Annexion (L') de l'Alsace-Lorraine et la désannexion*. Avec une allocution du Maréchal Joffre. — Paris, Imprimerie Jean Cussac. 1917. 1 vol.
- Armée (L') Allemande à Louvain en août 1914, et le Livre Blanc Allemand du 10 mai 1915*. — Deux mémoires publiés par les soins du gouvernement belge. — Port-Villez, Imprimerie de l'Institut Militaire des Invalides et Orphelins de la Guerre. 1917. 1 vol.
- Arroz (El)*. — *Su precio de producción y consecuencias*, por los Sindicatos de Riegos del Delta derecho del Ebro, Sindicato de los Prados, Sociedad de Riegos «Eucaliptus» de Amposta. Marzo, 1918. — Tortosa, Imprenta Biarnés. 1918. 1 follet.
- Arts Français (Les)*. — *Le dessin dans les écoles primaires municipales pendant la guerre*. — Paris. Librairie Larousse. 1917. 1 fascicle.
- Asamblea anual (XX)* celebrada en septiembre de 1917 en la villa de Lloret de Mar por el Colegio de Médicos de la Provincia de Gerona. — Gerona, Antigua Imprenta Torres, Tipografía de Masó. 1917. 1 follet.
- BALMAS JORDANA (MIQUEL). — *Aplec*. — Barcelona, Tallers d'Arts Gràfiques, Henrich y C.ª. 1 vol.
- BAUDRILLART (ENRIQUE). — *Manual de Economía Política*. Traducido por D. Pedro Estasén. — Barcelona, Tipografía de J. Delclós. 1 vol.
- BROSSA (JAIME). — *Ecos de la tragedia*. — Barcelona, Sobrinos de López Robert. 1918. 1 vol.
- Campagne de l'armée belge (La)*. — 31 juillet 1914 - 1.ª janvier 1915. D'après les documents officiels. 16 cartes. 23 photographies. — Paris, Bloud et Gay, Éditeurs. 1915. 1 vol.
- Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Industria*. — *Revista Anyal*. Juliol, 1915. Secció Permanent de Propaganda Autonomista. — Barcelona, J. Horta, Impressor. 1 vol.

- CHERVIN (ARTHUR). — *El Austria y la Hungría de mañana*. Las diferentes nacionalidades, según las lenguas habladas. Traducido de la edición francesa de 1915 por Arturo Vinardell Roig. — Valparaíso, Escuela Tipográfica Salesiana. 1 vol.
- CHESTERTON (G. K.). — *Sobre el concepto de barbarie*. Con un prólogo de Miguel de Unamuno. Ensayo escrito por... Traducido del inglés por Héctor Oriol. — Barcelona, Oliva de Vilanova, Impresor. 1915. 1 vol.
- Colegio de Farmacéuticos de Barcelona*. — *La verdad y la mentira de la beneficencia municipal*. — Barcelona, Imprenta de Hugué, Sucesor de Inglada y C.^a. 1918. 1 follet.
- COMAS Y LLABERÍA (CÉSAR). — *De higiene Röntgen*. Discurso de recepción en la Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona. Discurso de contestación del Excmo. Sr. D. Valentín Carulla y Margenat. — Barcelona, Imprenta de Joaquín Horta. 1918. 1 follet.
- Conferencia de Editores y Amigos del Libro*. Celebrada en Barcelona durante los días 8 y 9 de junio de 1917. — Barcelona, Talleres Tipográficos de P. Salvat. 1917. 1 vol.
- COROMINAS (D. I V.). — *Dolça llar!* Comedia en un acte, pròleg d'un drama. — Barcelona, Salvador Bonavía, Llibreter. 1918. 1 follet.
- ESSEN (LÉON VAN DER). — *Petite histoire de l'invasion et de l'occupation allemande en Belgique*. — Bruxelles et Paris. Librairie Nationale d'Art et d'Histoire. G. van Vest et C.^e, Éditeurs. 1917. 1 vol.
- ESTASÉN (PEDRO). — *El Código Industrial*. Espíritu que ha de presidir en este ramo de la legislación de nuestro país, y bases sobre que ha de descansar. Discurso de recepción de D. ... en la Academia de Derecho de Barcelona. — Barcelona, Establecimiento Tipográfico La Publicidad. 1893. 1 follet.
- *Los orígenes de la vida económica*. — Madrid y Barcelona. Imp. de Vidal Hnos. 1896. 1 follet.
- *Cataluña*. Estudio acerca las condiciones de su engrandecimiento y riqueza. — Barcelona, F. Seix, Editor. 1900. 1 vol.
- *Derecho Industrial de España*. — Barcelona, F. Seix, Editor. 1901. 1 vol.
- *Proposición acerca la reforma del impuesto de consumos en España*, que presenta a la Junta directiva del Círculo de la Unión Nacional su Vicepresidente D. ... — Barcelona, Tarascó y Cuesta, Impresores. 1901. 1 follet.
- *Manual del accionista y del obligacionista*. Estudio de las acciones y obligaciones y demás valores mobiliarios con arreglo al Derecho español. — Madrid, Hijos de Reus. 1913. 1 vol.
- FAURA I SANS, PVRE. (M.). — *La nacionalització de la benzina*. — Barcelona, 1917. 1 follet.
- GENER (POMPEYO). — *El Capitán Tormenta, o la toma de la Bastilla*. Drama en seis actos y un prólogo, escrito con documentos originales de los preludios de la Revolución Francesa. — Barcelona, Biblioteca Teatro Mundial. 1915. 1 follet.
- HAGBERG (KARL AUGUST). — *Modärna Trubadurer*. Ur den nykatalanska diktningen i vara dagar. — Lund, C. W. K. Gleerups Förlag. 1917. 1 vol.
- Institut de Ciències (Publicacions de l')*. — *Treballs de la Institució Catalana d'Historia Natural*. — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1916. 1 vol.
- LECOMTE (GEORGES). — *Les lettres au service de la Patrie*. — Paris, Bibliothèque Charpentier. 1917. 1 vol.
- LESPINASSE (ADELINE ET PIERRE). — *Les Églises romanes et gothiques du Comminges*. — Saint Gaudens, Imprimerie et Librairie Abadie. 1914. 1 vol.
- MARISTANY (FERNANDO). — *Las cien mejores poesías (líricas) de la lengua inglesa*. Traducidas

- directamente en verso por... Prólogo de Enrique Díez-Canedo. — Valencia, Editorial Cervantes. 1918. 1 vol.
- Maroc Artistique (Le).* — *Numéro Spécial. L'art et les artistes.* — Paris. Armand Dayot. 1917. 1 vol.
- MARTÍNEZ Y MARTÍNEZ (FRANCISCO). — *Melchor Valenciano de Mendiola, Jura de Valencia, Procurador de Miguel de Cervantes Saavedra, Bartolomé y Luperio Leonardo de Argensola, y General de la Duquesa de Villa-hermosa.* Notas biográficas. — Valencia, Establecimiento Tipográfico de los Hijos de F. Vives Mora. 1917-1918. 1 vol.
- MASSART (JEAN). — *La presse clandestine dans la Belgique occupée.* Avec 26 fac-similés hors texte. — Paris-Nancy; Berger-Levrault, Éditeurs. 1917. 1 vol.
- MOKVELD (L.). — *La invasión de Bélgica.* Impresiones de un neutral, testigo ocular. Versión castellana por Carlos de Batlle. — Barcelona, Bloud y Gay, Editores. 1918. 1 vol.
- MON Y PASCUAL (JUAN). — *El heredamiento universal y sus relaciones hipotecarias.* Tesis doctoral. — Barcelona, Imprenta de la Casa de Caridad. 1917. 1 follet.
- OLLER Y RABASSA (JOAN). — *L'Estatua.* Novela. — Barcelona, Ilustració Catalana. 1 vol.
- OMBIAUX (M. DES). — *Fastes militaires des Belges.* — Paris, Bloud et Gay, Éditeurs. 1916. 1 follet.
- PASSELECQ (FERNAND). — *La Question Flamande et l'Allemagne.* Avec deux cartes hors texte et un index alphabétique. — Paris-Nancy; Berger-Levrault, Libraires Éditeurs. 1917. 1 vol.
- *La vérité sur les déportations belges.* Étude historique et économique. Préface d'Émile Vandervelde. — Paris-Nancy. Librairie Militaire Berger-Levrault. 1917. 1 follet.
- PELLICENA (JOAQUÍN). — *España y Filipinas.* — Barcelona, Tipografía La Académica. 1 follet.
- POCH NOGUER (JOSÉ). — *La pequeña industria al alcance de todos.* Tomo 3.º. — Madrid, Casa Editorial Bailly-Baillière. 1918. 1 vol.
- ROCA BALLBER (SALVADOR). — *Aigües minero medicinals. Balnearis de Catalunya.* Comunicació al Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana. — Barcelona, Impremta de Viuda Badia Contenyens. 1917. 1 follet.
- SÁNCHEZ TORRES (ENRIQUE). — *El sufragio universal o la inefable tiranía de la cantidad, su posible transformación y dignificación.* — Madrid, Establecimiento Tipográfico de Juan Pérez Torres. 1918. 1 follet.
- STUERMER (DR. HARRY). — *Deux ans de guerre à Constantinople.* Études de morale et politique allemandes et jeunes-turques. — Paris, Librairie Payot et C.º. 1917. 1 vol.
- TETTAMANCY GASTON (F.). — *Victor Said Armesto.* Trabajo leído na noite do 3 de agosto de 1917, con motivo do homenaxe consagrado pol-a Irmandade de Fala na Cruña para horal-a memoria de tan ilustre escritor. C'una folla de Murgia e un colofón de Carré Aldao. — A Cruña, Imprenta Obreira. 1918. 1 follet.
- VELLÉ CUSIDÓ (J.). — *Bioquímica urológica.* Aplicaciones al estudio general de las alteraciones orgánicas del metabolismo, por el Dr. ... Carta-prólogo del Excmo. Sr. D. José R. Carracido. — Barcelona, Talleres Gráficos Casamajó. 1917. 1 vol.
- VIURA Y CARRERAS (J.). — *La parálisis infantil y su propagación en Cataluña.* — Barcelona, J. Horta, Impresor. 1918. 1 follet.
- WILSON. — *América por la libertad,* por el Presidente... Con un prólogo del Vizconde de Grey. Traducción directa del inglés por V. E. Oliver. Con un epílogo de D. Lloyd George. — Valencia, Editorial Cervantes. 1918. 1 vol.

CRÒNICA

Deferint a una atenta comunicació del Institut Agrícol Català de Sant Isidre en què's sol·licitava l'opinió del ATENEU BARCELONÈS sobre una instància que, ab motiu del conflicte produït per l'encariment de les subsistències, adreçà dit Institut al Ajuntament de Barcelona, aquesta Junta Directiva, a tenor de lo proposat pel vocal D. Joan Girona y després de les oportunes deliberacions, envià l'ofici que's transcriu a continuació:

«Ilustre Senyor:

«En sessió de 25 de janer prop-passat, la Junta Directiva del ATENEU BARCELONÈS examinà la instància que ab data 15 del propi mes havia estat adreçada per l'Institut Agrícol Català de Sant Isidre al Excm. Ajuntament de nostra ciutat. Vista la importància de dit document, aquesta Junta acordà estudiarlo ab detenció, y, en nova sessió de 15 del actual, ha resolt manifestar a vostè lo següent :

«Qu'és urgentíssima la necessitat de solucionar la qüestió de les subsistències, objecte de la referida instància, adoptant un remey de tot punt radical y deixant de banda aquells paliatius que no farien més que agravar la situació.

«Qu'és indubtable que la solució del encariment de les subsistències depend en part principal del abaratiment y facilitat dels transports.

«Qu'és de doldre la imprevisió dels governs al començament de la guerra, imprevisió que'ns ha dut a l'actual carestia dels productes de primera necessitat, sobre tot la del carbó, el preu del qual ha pujat tan desmesuradament, que arriba ja avuy a 400 pessetes la tonelada, o sia més de deu vegades son valor normal, degut principalment a la puja fantàstica dels nòlits. No's comprèn com certs governs deixaren de requisar els barcos mercants necessaris a fi d'evitar el que, temps a venir, se trobessin mancats de forces per a pendre una resolució semblant, o d'autoritat sobre tots aquells barcos que abans de la guerra subvencionaven.

«Que, per al abaratiment de les subsistències, es importantíssim lo que en la instància's consigna respecte a la conveniència de simplificar les transaccions eliminant, en lo possible, els intermediaris qu'encareixen els productes abusivament si les circumstàncies els favoreixen. Així el pa, essent l'aliment principal del pobre y el que, per tant, deuria obtenirse ab major baratura, es precisament el més car, per obra dels intermediaris.

«Que la implantació dels Mercats Centrals (idea patrocinada sempre ab tant amor con insistència per l'Institut Agrícol Català de Sant Isidre) seria indubtablement un medi molt efectiu per a obtenir el resultat que's preté, o sia l'abaratiment de tots els queviures.

«Que convindria que aquest criteri del Institut s'enrobustís ab tota la força de l'opinió, per a que l'Excm. Ajuntament de Barcelona se'l fes propi y resolgués lo més prompte possible.

«Y que si la Junta Directiva del ATENEU BARCELONÈS se limita a tractar dels transports y de la simplificació de les transaccions, es perquè enten que són aquests dos punts els que ab major promptitut se poden y deuen resoldre, y els que donarien satisfacció a les actuals protestes y reclamacions, moltes d'elles justes.

«A les persones prou competents y autorisades toca ara portarho a terme.

«Deu guardi a V. molts anys.

«Barcelona, 16 de febrer de 1918.

«El President, *Miquel S. Oliver*.

«Sr. President del Institut Agrícola Català de Sant Isidre.»

* * *

El literat suech, membre del Institut Nobel, Karl August Hagberg, que tant s'interessa per Catalunya, evidencià a últims del any darrer una volta més son amor a nostres lletres publicant, sots el títol *Modärna Trubadurer* (Trobadors Moderns), un volum que conté obres de Guimerà, Rusiñol, Iglesias, Maragall, Víctor Català, Apeles Mestres, Costa y Llobera, Ruyra, Via, Guanyabens, Alomar, Carner, Alcover y Morató, traduhides al suech. Les produccions teatrals *Terra Baixa* d'En Guimerà, *La Verge del Mar* d'En Rusiñol, y *Lladres* de l'Iglesias, hi figuren íntegres; y, en el pròleg del llibre, fa'l senyor Hagberg un documentat estudi de nostre renaixement literari. La premsa diària barcelonina s'ha ocupat ja d'aquest llibre. Nosaltres hem tingut ocasió de llegir, además, qualques apreciacions crítiques de la premsa sueca, tan honroses per a nostres autors com per a llur traductor.

L'ATENEU, que ja s'havia relacionat temps enrera ab el senyor Hagberg ab ocasió de publicarli un treball en aquest BUTLLETÍ, va rebre un exemplar del llibre de referencia; y la Junta Directiva remercià l'obsequi ab l'ofici següent:

«Ilustre Senyor:

«La Junta Directiva del ATENEU BARCELONÈS, en sessió d'avuy, ha acordat saludarvos efusivament y donarvos les mercès més cabals per l'honor que haveu fet a les lletres catalanes ab la publicació de vostre llibre *Modärna Trubadurer*.

«Aquesta Corporació, com entitat genuinament catalana, no pot menys de sentirse orgullosa de què'l nostre estol de lluytadors literaris, reivindicadors d'una nacionalitat y d'una cultura per llarch temps oblidades o preterides, hagi pogut atraure vostra atenció, y de què'ls seus clams no hagin sigut per a vós nota perduda dintre'l gran concert de les literatures romàniques que han pregonada arreu del món la civilisació llatina.

«Per la vostra virtut, tant ò més que per la nostra, pot establirse des d'ara una comunicació espiritual entre'l poble català, que ja coneix y admira'ls vostres poetes, y'l poble suech, que ab *Modärna Trubadurer* podrà apreciar els poetes catalans, y ab ells el caràcter de Catalunya y les aspiracions de la seva ànima.

«Per segona volta l'ATENEU BARCELONÈS té l'honor d'adressarse a vós, congratulantse de què, com en la primera, sia per motius de gratitut. Així'm complasch en ferho constar per acort de la Junta Directiva, reiterant ma consideració personal més distingida a qui, per tants conceptes, ha demostrat ésser un amich benemèrit de Catalunya.

»Deu vos guardi molts anys.

»Barcelona, 25 de janer de 1918.

»El President accidental, *J. Roig Buxeres*.

»Sr. Karl August Hagberg. Stockholm.»

* * *

Entre'ls socis del ATENEU morts durant el trimestre de janer a març, figura el reputat notari don Ricard Permanyer y Ayats.

Mori el 27 de janer, y'l senyor President adreà a la seva família l'ofici de condol que a continuació reproduhim:

«En nom de la Junta Directiva del ATENEU BARCELONÈS tinch de manifestarli que ab sorpresa ben dolorosa hem rebut la nova d'haver mort el seu ilustre espòs D. Ricard Permanyer y Ayats, soci que fou d'aquesta Corporació; y que sincerament prenèm part en la inconsolable pena que vostè y demés honorable família experimenten.

«Puga al menys atenuar-la'l recort de les virtuts del finat, dels exemples de ciutadania y de patriotisme que ompliren sa laboriosa vida, y de la nova dignitat que pogué donar, ab el prestigi de sa inteligencia y de sa honradesa, al ja digníssim càrrech de depositari de la fe pública dels catalans.

»Que Deu la guardi molts anys.

»Barcelona, 28 de janer de 1918.

»El President, *Miquel S. Oliver*.

»Sra. D.^a Ramona Volart, viuda de Permanyer.»

Ab En Ricard Permanyer ha perdut l'ATENEU un de sos socis prestigiosos, y tant el Colegi de Notaris del qual fou degà, com la classe notarial catalana en general, un de sos més rellevants models de rectitut. Que la terra li sia lleu.

* * *

De la perdua d'altre soci ilustre hem de donar compte encara : D. Joan Pons y Massaveu, que morí el 3 de març. També la Junta Directiva envià oportunament a la família un ofici de condol, com té per costum en aitals casos; més la vàlua y la significació d'En Pons dintre les lletres catalanes ens mouen a afegir, en aquest BUTLLETÍ, uns mots de bona recordança.

Seguint les orientacions del gran humorista Robert Robert, arribà en Pons y Massaveu a figurar entre'ls primers costumistes barcelonins, y brillà com astre de primera magnitud al costat d'En Narcís Oller y de l'Emili Vilanova. Fou, com aquest últim, un humorista *ple de sentimentalitat*. Dificilment poden obtenirse, ab la simplicitat de recursos de què ell se valgué, resultats tan artístichs y commovedors com els assolits en ses noveles *La colla del carrer* y *L'auca de la Pepa*. Les mateixes qualitats, y una gran fermesa de trets en la pintura del natural, s'adverteixen en la serie de quadros de la Segarra que publicà baix el títol *Trescant per les serres*. Altra de ses noveletes més dignes d'esment, plena de realisme y de tendra emoció a l'hora, es la titulada *En Mitja-galla*.

Les obres d'En Pons y Massaveu són, doncs, remarcables per una gran sobrietat de medis y d'estil : qualitat rara en la majoria dels escriptors festius, que ab tanta freqüència s'abandonen a llur verbositat, en detriment de les pures impressions del natural que s'han proposat donarnos en llurs obres. El talent d'En Pons y Massaveu menyspreava aparatosos artificis.

Era En Pons tota una personalitat, y era un home de cor. Assiduu concorrent al ATENEU, sa presencia serà aquí ben anyorada. Mes ens resten sos llibres, honor del renaixement català, y aquests no moriran. Descansi en pau.

* * *

Era també soci del ATENEU D. Manuel Porcar y Tió, que deixà d'existir el dia 28 de març. Ab ell hem perdut una de les rellevants personalitats industrials y comercials de nostra terra. Era tortosí, mes s'havia establert des de jove a Barcelona, hont ja en 1865 meresqué l'agrahiment popular per sa humanitaria gestió com infermer voluntari y gratubit de l'hospital de colèrichs d'Hostafranchs. Ses grans iniciatives y sa intervenció infatigable en els interessos públics el portaren a desempenyar importants càrrechs, com són, entre altres, el de president del Banch de Tortosa, fundat per ell en 1881; gerent del Crèdit Mutuu Fabril y Mercantil, comissari regi d'Agricultura, Industria y Comerç, vispresident del Institut Agricol Català de Sant Isidre, vocal consultiu de la Junta de l'Exposició universal de Barcelona, comissari general de la República del Equador en la mateixa Exposició, vocal de la Junta de la Casa de Caritat y de la Provincial de Sanitat, diputat provincial per Barcelona, regidor diferentes vegades, y alcalde.

Ha mort en edat avençada, després d'una vida de constant y honrós treball que'l fa acreedor al respecte y al agraïment de sos compatricis. Descansi en pau.

* * *

CONFERENCIES Y LECTURES

S'han donat al ATENEU, durant el darrer trimestre, les conferencies y lectures següents:

Els dies 3 y 5 de janer, D. Joseph Gómez Ocaña, catedràtic de la facultat de Medicina de Madrid, dissertà sobre'l tema : *Inducciones biológicas de la guerra*.

El dia 10, D. Joseph Maluquer y Salvador parlà, de *El sector del Seguro en nuestra política económica «post guerras»*.

El dia 19 tingué efecte altra conferencia a càrrech de Mlle. Marie Biermé, qui explanà'l tema : *Le peintre des humbles, Eugène Laermans*. Feu la presentació de la conferenciante don Joseph Pin y Soler.

El dia 24, D. Joseph D. de Quijano llegí uns bocets literaris originals, titolats *Caminos de la Montaña*.

D. Joseph Comas y Solà, en una conferencia donada'l 26, tractà dels *Estudis recents sobre les corrents estelars*, il·lustrant sa dissertació ab varies projeccions.

D. Tiberi Avila, el dia 30, desenrotllà'l tema : *La estrella roja*.

El dia 2 de febrer va celebrarse una lluhida sessió literaria en la que'l distingit escriptor D. Antoni Rey Soto, Pvre., presentat per D. Joaquim Muntaner, donà lectura a varies poesies originals. Contribuí al èxit de la sessió l'actor D. Ricard Calvo, recitant alguns fragments del drama del senyor Rey Soto *Amor que vence al amor*.

A càrrech del Dr. D. Antoni Ballesteros Beretta, catedràtic de la Universitat de Madrid, anà la conferencia d'extensió universitària hispano-alemanya donada el 6 de març, sobre'l tema: *Alfonso X y el Imperio Alemán*.

El senyor R. Charles-Garnier, director del «Foyer Français», donà també una conferencia el dia 21 del propi mes, sobre la personalitat de *Jules Lemaitre*.

Finalment, el dia 26, en una interessant conferencia, D. Santiago Valentí y Camp explanà'l tema : *La dona de demà : Ellen Rey, sa vida y ses obres*.